

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสภพระ อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการมูลฝอย 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน 3) วางแผนแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนโดยใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ตัวแทนครัวเรือนที่มีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย หรือตัวแทนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยในลำดับรองลงมา ในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ 2) ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสภพระ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าพนักงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน 3) ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชนที่สามารถกำหนดนโยบาย วางแผนงาน/โครงการ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยในการวางแผนแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชน โดยใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย การจัดการมูลฝอยในครัวเรือน การได้รับการสนับสนุนทางสังคม และปัญหา/อุปสรรค/ข้อเสนอแนะ ในการจัดการมูลฝอยชุมชน

1.1.1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 74.2 มีอายุอยู่ระหว่าง 50-64 ปี ร้อยละ 38.7 รองลงมา มีอายุ 35-49 ปี ร้อยละ 25.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 84.0 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช. ร้อยละ 8.0 ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ร้อยละ 85.0 รองลงมา รับจ้าง ร้อยละ 5.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 42.9 รองลงมา 2,000-4,000 บาท ร้อยละ 40.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน ร้อยละ 63.2 รองลงมา น้อยกว่า 4 คน ร้อยละ 28.8 โดยส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน ร้อยละ 82.2 รองลงมา เป็น อสม. ร้อยละ 13.5

1.1.2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 51.9 รองลงมา ระดับปานกลาง ร้อยละ 27.2 (Mean=9.01, S.D.=2.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบถูกมากที่สุด คือ การคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งสามารถช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ ร้อยละ 94.9 รองลงมา อาคาร บ้านเรือน เป็นแหล่งกำเนิดของมูลฝอยที่สำคัญยิ่ง ร้อยละ 90.5 และข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด คือการนำขวดพลาสติกที่ใช้แล้วมาทำเป็นของเล่น จะทำให้เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ได้ ร้อยละ 31.0

1.1.3 ความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 66.3 รองลงมา ระดับสูง ร้อยละ 32.5 (Mean=2.31, S.D.=0.49) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในการจัดการมูลฝอยสูงที่สุด คือ สนับสนุนให้ทุกหลังคาเรือนจ่ายเงินค่าธรรมเนียมในการจัดการมูลฝอย (Mean=3.40, S.D.=0.63) รองลงมา การจัดการมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญในชุมชนของท่าน ต้องรีบดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (Mean=3.13, S.D.= 0.85) และข้อที่มีความตระหนักต่ำที่สุด คือปัญหามูลฝอยที่อยู่ในที่สาธารณะ หรือที่รกร้าง ผู้นำชุมชน, อสม., อบต. มีหน้าที่นำไปกำจัด (Mean = 2.06, S.D.= 0.84)

1.1.4 การจัดการมูลฝอยในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนที่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 63.8 รองลงมา ระดับต่ำ ร้อยละ 19.0

1.1.5 การได้รับการสนับสนุนทางสังคม ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 46.8 ได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร/งบประมาณ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 50.3 มีความคาดหวังต่อผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 49.7 มีความสัมพันธ์ สมาชิก อบต. อยู่ในระดับ มาก ร้อยละ 50.3 และในด้านราคาค่าบริการเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ร้อยละ 55.2

1.1.6 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการจัดการมูลฝอยชุมชน ส่วนใหญ่ เห็นว่าในหมู่บ้าน/ชุมชนยังมีปัญหาเรื่องการจัดการมูลฝอย ร้อยละ 33.2 มีปัญหาการทิ้งมูลฝอยในครัวเรือน ร้อยละ 12.9 การดำเนินงานการจัดการมูลฝอยของ อบต.หนองแวงโสภพระ ยังไม่ประสบความสำเร็จ ร้อยละ 27.6 การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยร่วมกับ อบต.หนองแวงโสภพระ ยังมีปัญหา ร้อยละ 14.7 เพราะไม่มีเวลาในการทำการคัดแยกมูลฝอย ร้อยละ 70.83 รองลงมา ไม่มีความรู้ในการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง ร้อยละ 41.67 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนจากการจัดการมูลฝอยที่ไม่มีประสิทธิภาพ มากที่สุด คือเกิดความสกปรก รกรุงรัง ไม่น่ามอง ร้อยละ 68.7 รองลงมา หมู่บ้าน/ชุมชนไม่น่าอยู่อาศัย และแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ร้อยละ 28.8, 22.7 ตามลำดับ โดยวิธีที่จะทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ร่วมกับ อบต.

หนองแขวงโสภพระ เพิ่มมากขึ้น คือ การให้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง อบรม.ต้อง มีการบริหารจัดการเรื่องการจัดการมูลฝอยให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น ร้อยละ 26.15 รองลงมา เพิ่ม จำนวนถังรองรับมูลฝอยให้เพียงพอ และจำนวนความถี่ในการเก็บ/ขนย้ายมูลฝอย ร้อยละ 24.62 , 21.54 ตามลำดับ

1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาตามขั้นตอนการจัดการมูลฝอย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ มูลฝอย มากที่สุด คือ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมและเก็บขนมูลฝอย อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ขั้นตอนการคิดและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอย และเมื่อพิจารณาตาม ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย พบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนมีส่วน ร่วมมากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติ ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการประเมินผล ในระดับ ปานกลาง

1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการมูลฝอยชุมชน

1.3.1 คุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ตำแหน่งในชุมชน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ จำนวน สมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ และตำแหน่งในชุมชน แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการ จัดการมูลฝอยชุมชน แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ส่วนกลุ่ม ตัวอย่างที่มี รายได้ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

1.3.2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ไม่มี ความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

1.3.3 ความตระหนักเกี่ยวกับเรื่องกับการจัดการมูลฝอย พบว่า ความตระหนักเกี่ยวกับ การจัดการมูลฝอย ไม่มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน

1.3.4 การจัดการมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า การจัดการมูลฝอยในครัวเรือนและการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01

1.3.5 การได้รับการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูล ข่าวสาร การได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร/งบประมาณ ความคาดหวังต่อผลประโยชน์

ความสัมพันธ์กับสมาชิก/หน่วยงาน อบต. ความสัมพันธ์กับสมาชิก/หน่วยงาน อบต. และด้านราคา ค่าบริการ (ค่าธรรมเนียม) ผลการวิจัยพบว่า การได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร/งบประมาณ ความคาดหวังต่อผลประโยชน์ ความสัมพันธ์กับสมาชิก/หน่วยงาน อบต. ความสัมพันธ์กับสมาชิก/หน่วยงาน อบต. มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านราคา ค่าบริการ (ค่าธรรมเนียม) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงโสภนระ อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ รายได้ การจัดการมูลฝอยในครัวเรือน การได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การได้รับการสนับสนุนด้าน ทรัพยากร/งบประมาณ ความคาดหวังต่อผลประโยชน์ ความสัมพันธ์กับสมาชิก/หน่วยงาน อบต. และด้านราคาค่าบริการ (ค่าธรรมเนียม)

1.4 การแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยการทำประชาคม หมู่บ้าน และการใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C

หลังจากการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน และการใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C ในการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชน ได้มีกิจกรรม / โครงการในการแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอย จำนวน 5 โครงการ คือ 1) โครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว 2) โครงการจัดหาดังขยะเพื่อรองรับขยะในหมู่บ้าน 3) โครงการจ้างเหมาบริการจัดเก็บมูลฝอยชุมชน 4) โครงการชุมชนน่าอยู่ 5) โครงการรณรงค์ทำความสะอาดในหมู่บ้าน โดยมีการจัดกิจกรรมในทุกโครงการครอบคลุมทั้ง 14 หมู่บ้าน โดยในช่วงระยะเวลาของการวิจัย ได้ดำเนินโครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว โครงการจัดหาดังขยะเพื่อรองรับขยะในหมู่บ้าน และโครงการจ้างเหมาบริการจัดเก็บมูลฝอยชุมชน ซึ่งหลังจากการจัดทำโครงการดังกล่าว พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น เช่น ประชาชนมีการจ่ายค่าธรรมเนียม ร้อยละ 75.73 จากเดิมไม่มีการจ่ายค่าธรรมเนียม มีการจัดซื้อถังรองรับมูลฝอยครอบคลุมร้อยละ 100 มีการเก็บขน/ขนย้ายมูลฝอยเพิ่มขึ้น 4 ครั้ง/เดือน จากเดิม 1-2 ครั้ง/เดือน และพนักงานเก็บขน/ขนย้ายมูลฝอย มาจัดเก็บอย่างสม่ำเสมอทำให้การตกค้างของมูลฝอยในชุมชนลดลง ส่วนโครงการชุมชนน่าอยู่ อยู่ระหว่างช่วงเริ่มต้นของการดำเนินการ และ โครงการรณรงค์ทำความสะอาดในหมู่บ้าน อยู่ระหว่างการจัดทำโครงการเสนอเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

หรือพื้นที่องค์การบริหารตำบลหนองแวงโสภนระ จำนวน 12 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และใช้งบประมาณจากเงินกองทุน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 2 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 14.29

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

2.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีบทบาทหน้าที่ และภารกิจโดยตรงที่ต้องมีการจัดการมูลฝอยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการจัดการมูลฝอยชุมชน รูปแบบการจัดการมูลฝอยชุมชนที่เหมาะสม จะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชน/ชุมชน ดังนั้น จึงควรมีการดำเนินการ วางแผนงาน/โครงการ และกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยชุมชนร่วมกับประชาชน/ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.1.2 ควรมีการส่งเสริมอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน การรณรงค์การจัดการมูลฝอยในครัวเรือนที่ถูกต้อง การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย การสนับสนุนทรัพยากร/งบประมาณ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญของปัญหามูลฝอยชุมชน และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2.1.3 ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานตามกิจกรรม/โครงการ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.2.1 เนื่องจากพื้นที่ทำการศึกษาครั้งนี้มีขนาดใหญ่ แต่งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม/โครงการมีจำกัด จึงทำให้การกำหนดแนวทางในแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยชุมชน จำกัดไปด้วย ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาในหมู่บ้านที่มีปัญหาในการจัดการมูลฝอยมาก เพื่อหารูปแบบในการจัดการมูลฝอยอย่างครบวงจร และนำไปประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านอื่น ๆ ซึ่งมีบริบทของพื้นที่ใกล้เคียงกัน

2.2.2 ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบของการให้สุขศึกษา สื่อประชาสัมพันธ์ด้านการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพราะจากวิจัยพบว่าการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร/ทรัพยากร มีผลต่อการจัดการมูลฝอยชุมชน และควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการให้สุขศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มนักเรียน กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.2.3 ควรมีการศึกษาถึงประสิทธิภาพ หรือผลการดำเนินการตามกิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม A-I-C เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ หรือเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยชุมชนในพื้นที่ หรือพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน